

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCHЕ МААТSCHАPPIJ VAN LEVENSVЕRZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering ➔

➔ **Rente-Verzekering.**

Venduhuis „DIE HAGHE“

SCHЕVENINGSCHЕ VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG

Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter
publieke veiling. Men betaalt **4 pCt** van de opbrengst
der verkochte goederen. De Directie: H. KRUIK.

INHOUD: Herdenking Stichting „Boedi-Oetomo“. —
Ons Achttienjarig Bestaan. — De Jaarbeurs en de
Koloniën. — Uit een brief van de Batak-landen. —
Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suri-
name. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees
vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen.
— Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels.
Mededeelingen.

Herdenking Stichting „Boedi-Oetomo“

bij gelegenheid van haar tienjarig bestaan
1908 - 20 Mei - 1918.

Gaarne geven wij bekendheid aan het volgende
door ons ontvangen rondschrijven:

Javaansche Kunstavond.

Ondergeteekenden, door een groep Javanen hier te
lande gemachtigd tot voorbereiding en uitvoering van
het plan ter herdenking van het tienjarig bestaan der
Vereeniging „Boedi-Oetomo“ op Java, stellen zich
voor, om den 20en Mei a.s. een avond aan Javaansche
kunst te wijden.

Deze kunstavond zal slechts toegankelijk zijn voor
hen, die een bijdrage ad f 1.50 gegeven hebben.

Ingeval gij voor dezen intiemeren kunstavond een
toegangsbewijs micht wenschen, wordt u beleefd ver-
zocht, bijgaand biljet vóór 1 April a.s. ingevuld terug
te zenden.

De toegangskaarten zullen, na ontvangst van een
postwissel ad f 1.50, door de feest-commissie aan de
resp. inschrijvers worden toegezonden.

De Herdenkings-Commissie:

SOERJO POETRO, Voorzitter.
TJOKRO ADI SOERJO, Penningm.
SOERJO MIHARDJO, Secretaris.

Adres van de Herdenkings-Commissie:
Havenstraat 7a, Delft.

Ons Achttien-jarig Bestaan.

Als dit nummer verschijnt, is het juist achttien
jaren geleden, dat op 20 Maart 1900 *Het Koloniaal
Weekblad* werd opgericht door wijlen kolonel G. E.
V. L. van Zuylen en eenige medestanders, die te za-
men de Redactie-Commissie vormden.

De Vereeniging „Oost en West“ mag met eenige
voldoening terugzien op dit haar werk. Ons orgaan
slaat het record wat betreft den levensduur der

in Nederland verschenen weekbladen, uitsluitend
aan koloniale belangen gewijd en in dien tijd is ons
motio: „*Het Koloniaal belang is een algemeen Ne-
derlandsch Belang*“ meer en meer doorgedrongen tot
de massa van ons volk. Meer en meer komen in Ned-
Indië instellingen tot stand in het belang van ont-
wikkeling en opheffing der Inlanders. Dit getuigen
ook de ondervolgende kiekjes.*)

De nieuwe Kartinschool „Kenjo Pinardi“ te Toeloengagong.

*) Ontleend aan het „Weekblad van Indië“.

Red.-Comm.

Men vrage prospectus voor
het doen uitvoeren volgens
teekeningen en bestek van in-
wendige verbouwingen, sani-
taire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst

CORN. VAN DER SLUIJS

Directeur.

Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen,
Meubels naar eigen ontwer-
pen, Stoffen, Behangsels, Ta-
pijten, Lampen, enz.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

De Jaarbeurs en de Koloniën.

Nu de jaarbeurs achter den rug is, zou ik gaarne enkele regels daaraan willen wijden in verband met het Koloniale paviljoen.

Op den voorgrond wil ik brengen het verrassende en bemoedigende verschijnsel dat de belangstelling in het Koloniale paviljoen zeer groot was. Zoo groot, dat drommen belangstellenden rijen dik geschaard stonden om een beurt te krijgen. Bij geen ander paviljoen of andere toonkamer heb ik zooveel zien wachten om binnen te komen.

Dan was de ligging ook gunstig. Onmiddellijk na binnenkomen op deze jaarbeurs op Vredenburg, stond men voor 't Koloniale paviljoen. Men behoefde niet te zoeken, doch het nette paviljoen, waarin het Departement van Koloniën en het Koloniaal Instituut te Amsterdam hun inzendingen hadden ondergebracht, lokte tot bezoek uit.

De praktijk heeft ongetwijfeld aan de leiders doen zien, welke verbeteringen bij een volgende jaarbeurs wenschelijk zijn. En dat is in de eerste plaats: meer ruimte en een grootter gebouw. Dan zal men het publiek meer bevredigen en zullen de inzendingen meer tot hun recht komen.

De personen, die de leiding hadden en aan het hoofd stonden van de afdelingen van 't *Dep. van Koloniën* en van het *Kol. Instituut* hebben een zware taak en een vermoeiende arbeid gehad.

M. i. zoude het paviljoen in betekenissen winnen, wanneer hun veelomvattende werkzaamheden werden verlicht, door meer personen, die het publiek konden inlichten omtrent Oost- en West-Indische inzendingen en door korte verklaringen en toelichtingen de verschillende inzendingen verduidelijken. Immers, naast de waarneming door eigen aanschouwing, wordt het tentoongestelde zooveel duidelijker door het gesproken woord. Dan leeft het op. Enkele deskundige Oost- en West-Indische ambtenaren zouden hiervoor ongetwijfeld door het *Dep. van Koloniën* beschikbaar worden gevonden.

Door meer ruimte, is duidelijker afscheiding van Oost en West ook mogelijk. Eene verzameling platen of foto's zou bovendien de tentoonstelling verhoogen en een blik geven op land en volk, al lag er in de leeskamer een verzameling geïllustreerde werken over beide Koloniën. Het opschrift „leeskamer” ware ook niet overbodig.

Behalve de overzichtkaart van Suriname, geeft een andere kaart de belangrijkheid van de West-Indische Koloniën aan ten opzichte van Nederlandsche handelssteunpunten in de Caraïbische zee. Het handelsverkeer van Suriname en Curaçao, voor een waarde van 60 miljoen gulden 's jaars — van Ned.-Oost-Indië een milliard bedragende, blijkt uit een mededeeling aan den wand.

Van West-Indië kon het tentoongestelde uitgebreider zijn. Wij zagen enkele fraaie stukken Surinaamsch hout, doch misten voorwerpen er van vervaardigd. Dit zelfde geldt van „*Bocatan*” Heulstraat 17, Den Haag, waar men ternaauwernood iets uit Suriname vindt. De vereeniging „*Huisarbeid*” in Suriname heeft reeds veel op dit gebied tot stand gebracht. Nu zoeke men samenwerking.*)

Er is op bescheiden en op waardige wijze reclame voor de Koloniën gemaakt. Niet alleen was het doel dat handelaren verbindingsen zouden aanknopen en inlichtingen verkrijgen op handelsgebied, doch ook om voortbrengselen en nijverheid der koloniën ten toon te stellen. Door ruimer behuizing en uitbreiding van het tentoongestelde, zou dit laatste nog meer beantwoorden.

Over reclame sprekende komt ons voor den geest hetgeen de Engelsche koloniën op dat gebied verrichten. Zoo lezen wij in bladen met de laatste mail uit Britsch-Guyana ontvangen, dat in die kolonie rolprenten zijn vervaardigd van landbouw, handel en nijverheid, van reizen in 't binnenland, van de hoofdplaats Georgetown en omgeving, kortom van land en volk, om in het moederland dienst te doen. Deze rolprent is 6737 Eng. voet lang. Er zijn 4 dubbelstellen en de kosten bedroegen doll. 2050. Zou zulks in onze koloniën niet kunnen worden nagevolgd en aldus de kennis verspreid over Oost- en West-Indië? Een aantrekkingspunt voor een volgende jaarbeurs!

Ten slotte vermelden wij nog de uitgaven door het *Dep. van Koloniën* van een geschrift: „Gegevens omtrent handel, nijverheid enz. van de koloniën Suriname en Curaçao”, ter gelegenheid van de tweede jaarbeurs te Utrecht in 1918”, alsmede van een ander: „De betekenis van Nederlandsch Oost-Indië voor de Nederlandsche nijverheid”, kosteloos in het Koloniale paviljoen verkrijgbaar gesteld en bevattende waardevolle gegevens en cijfers.

Vol vertrouwen mag gerust worden gezegd: tot volgend jaar.

's-Gravenhage, 15 Maart 1918.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

*) Deze heeft reeds van den beginne af aan bestaan, doch de tijdsomstandigheden zijn oorzaak, dat er geen nieuwe toevoer plaats heeft.

Red.-Comm.

Uit een brief van de Batak-landen:

„Wij brachten een drietal dagen te Kaban Djahé door. Het ligt hoog in het gebergte. Heerlijk koud is het er; een genot om het eens niet warm te hebben! Mooie tochten hebben we van daaruit met de auto gedaan, o.a. naar Kota Tjané, een garnizoensplaatsje dat 3½ uur verder ligt, met de auto. Het behoort tot Atjeh, aan het eind van den verbindingsweg.

Een pretje om daar te moeten wonen! Toen we halverwege waren, hoorden we, dat er twee dagen te voren een paar schildwachten waren aangevallen, waarvan één gestorven is en een andere zwaar gewond was. Het heet dan, dat die lui levensmoe zijn, maar zelfmoord plegen, dat mag niet, daarom vallen ze maar iemand van de „Compenie” aan, dan weten ze vooruit, dat ze dadelijk neergelegd worden. Gezellige lui zijn die bruine broeders!

Het is een mooie tocht er heen, steeds langs afgronden, stijgend en dalend. In een Batak-kampong waren ze juist aan het voeren van de varkens, doie overal gewoon vrij rondliepen. Ik bleef op een eerbiedigen afstand, het was niet uit te houden van de vieze lucht. De Batakkers zijn zoo'n in-smerig en lui volk.

Te Kaban-Djahé woont nog de meest beruchte Batak-vorst (Libajah = vorst in het Bataksch), Pa Mulga. Die heeft de Compenie heel wat last bezorgd. Hij is een oude man met een echt haviksgezicht en een paar geweldige oogen in zijn hoofd. Een luguber type, die heel wat op zijn geweten heeft, en nu nog niet voor een kleintje vervaard is. Wij hebben hem in zijn kampong bezocht, en een heelen boom met hem opgezegt. Zoo'n Batak-kampong is wel aardig om te zien, maar zoo vies, zoo vies!

Bijgaand kiekje is te Kaban Djahé zelf genomen,

De hoofdweg te Kaban-Djahé.

— „den hoofdweg” kan men het noemen. Er liggen aan: de Controleurs-woning met het kantoor, de pasanggrahan, de zendelingenwoning. Op het paardje, dat er op staat, had ik mijn zinnen gezet, — maar, zooals van Alphen zegt:

Al had ik mijn geld ook driemaal nageteld, ik had te weinig om het lieve dier te koopen.

Het was zoo'n mooie, fijn gebouwde Batakker”.

Firma EIJKENSLUIJTERS & TROMP

„LLOYD-GEBOUW”, PIET HEINPLEIN.

Interc. Telefoon HAAG 1587 en 1588.

AGENTEN Stoomvaart-Maatschappij: Rotterdamsche Lloyd. PASSAGE EN EXPEDITIE naar alle werelddelen. ZEE- EN MOLESTVERZEKERING. ALGEMEEN ASSURANTIEKANTOOR. HOOFDAGENTSCHAP Haarlemsche Brandverzekering-Mij. AGENTSCHAPPEN: Hollandsch-Geldersche Hypotheekbank, Gorinchem; Maas- en Merwebank, Rotterdam. AGENTEN der firma VAN STRAALLEN, MONSIEUR & ERKELENS, Wijnhandelaren, Rotterdam, Den Haag, Den Helder.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,

SPRAAKLEERARESSEN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen** geopend, met twee lesuren per week.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in **Kaartsysteem**

DEN HAAG Kneuterdijk AMSTERDAM Weteringschans GRONINGEN Spilsluizen

Middelbare School v. Handel en Administratie,

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist hoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER

..... Spuistraat 61 .....

TAPIJTEN-KARPETTEN

Onovertroffen Collectie.

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

L. A. Biesmans, fa P. Kok.

Spekslagerij.

Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG, Spuistraat 36, Telef. 3334. Piet Heinstr. 107, Telef. 1723. ROTTERDAM, Hoogstraat 334, Telef. 6474. ARNHEM, Ketelstraat 24, Telef. 1495. DORDRECHT, Voorstraat 289, Telef. 1146. LEIDEN, Maarsmanssteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

Fa Wed. TH. J. VAN ZUTPHEN

TELEFOON 1654 RIDDERSTRAAT 20

HAARLEM

Bewaarplaatsen voor Inboedels. MEUBELMAKERS. BEHANGERS.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Huishuren.

Er is tegenwoordig schier geen plaats in Indië, of er heerscht huizennoed, met het natuurlijk gevolg daarvan, dat n.l. de huren ongemeen worden omhoog gedreven, waardoor iedereen in meerdere of mindere mate lijdt, doch waaronder de kleine ambtenaar werkelijk gebukt gaat.

Dit is ingezien door den burgemeester van Batavia, die aan den Raad een staat overgelegd heeft, waaruit blijkt, wat de departementsambtenaren voor huren betalen.

Voor 21 ambtenaren met een bezoldiging tot f 50 beliepen de huren van 6—50 pct. van het salaris met een gemiddelde van 28.5 pct.

Voor 72 ambt. met f 50 tot f 100 tractement waren de cijfers 6—55 pct., gemiddeld 21.6 pct.

Voor 208 ambt. van f 100.— tot f 200.—	van 6—55 pct.	gemidd. 20.8 pct.
" 169 " " " 200.— " 300.—	" 6—45 "	" 20.1 "
" 63 " " " 300.— " 400.—	" 6—35 "	" 19.6 "
" 77 " " " 400.— " 600.—	" 1-5 tot 30 "	" 17.5 "
" 39 " " " 600.— en daarboven	" 6—35 "	" 16.8 "

Van de 649 ambtenaren betaalden er 48 van 6—10 pct.; 136 van 11—15 pct.; 216 van 16—20 pct.; 107 van 21—25 pct.; 78 van 26—30 pct.; 33 van 31—35 pct.; 11 van 36—40 pct.; 6 van 41—45 pct.; 6 van 46—50 pct.; 7 van 51—55 pct. en 1 slechts van 1—5 pct. van hun salaris voor huur met een gemiddelde van 20.2 pct.

Hieruit blijkt, dat de huren het meest drukken op de ambtenaren met een kleine bezoldiging.

En juist voor deze categorie van ambtenaren wordt het minst gebouwd; het schijnt meer te loo-

helt van het normale personeel. Verdienen in normale tijden 3 à 4000 man hun bordje rijst in de diamantslijperijen of aanverwante bedrijven, nu zijn er nog slechts een 200 slijpers aan het werk.

Dat de oorlog zoo'n grooten invloed heeft op deze industrie, vindt zijn oorzaak in het feit, dat de mindere kwaliteit diamant uit Zuid-Afrika op Borneo geslepen wordt, om daarna als Borneo-diamanten de wereld in te gaan.

Gewoonlijk wordt de Z.-Afrika-diamant te Soerabaja aangevoerd en gaat daar in handen van Arabieren over, die voor het vervoer naar Martapoera zorgen. Een eigenaardigheid van deze industrie is, dat ze geheel onder leiding staat van Arabieren en Maleiers en, al zijn de slijperijen niet zoo modern ingericht als die in Europa, toch dient men de vakkennis van de Inlandsche leiders te prijzen, temeer als men weet, dat alle voor de slijperij benodigde gereedschappen, als slijpschijven, enz. onder hun leiding gemaakt worden. Over het algemeen ziet het afgeleverde werk er goed uit en men treft soms steenen aan, welke bepaald mooi geslepen zijn. De belangrijkste diamantgronden vindt men in de omgeving van de 10 K.M. van Martapoera gelegen kampong Tjempaka, welke langs een door mooi heuvelterrein loopenden weg vanuit eerstgenoemde plaats te bereiken is.

Daar de Inlanders, die voor het oogenblik geen werk in de slijperijen vinden, zich voor het grootste deel zijn gaan toelagen op het planten van rubber of voor zich zelf of voor een ander, bieden reeds tal van rubberboomen eenige afwisseling aan het oog, zoodat het iedereen, die eenige dagen te Bandjer-

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL

TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

Windsheimer
Mineraalwater

HOOFDDEPÔT VOOR NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
VROLIKSTRAAT 128
TEL. Z. 4265-6990

J. F. A. FESEVUR

Militair- en Burgerkleedermaker.

Sarphatistr. 27 - Amsterdam

Telefoon NOORD 1907.

Uitrustingen voor Oost- en West-Indië

The Ph. van Ommeren Corporation
of New York.

42 Broadway New York

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van

**Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.**

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

In het Laboratorium der Suikerschool van den Suikerbond.

nen om huizen te bouwen van f 100 huur, die grif weggaan, maar — volgens den heer L. in „De Indiër — is dit een verkeerd verschijnsel, „huizen van een honderd gulden zijn die over het algemeen niet waard en men betaalt hier abnormaal hoge huren, ook in die groepen, voor weinig comfort.” Vergelijkt men deze met die van huizen in andere landen, dan valt de vergelijking in het nadeel van ons uit.

De gemeente zal goed doen de bouwerij van huizen beneden de f 100 aan te moedigen. Te Semarang heeft het stelsel van erfpacht van gronden en de hulp van groote aannemers den stoot gegeven aan het eigen bouwen. Het krachtigst zal er gewerkt kunnen worden door coöperatie, mits voldoende terreinen beschikbaar gesteld worden met meerdere aantrekkelijkheid dan Gondangdia oplevert, waar de kleinere huisjes als het ware tegen elkander angeplakt zijn, wat niet bevorderlijk is aan het eigen bouwen en aan de populariteit van een nieuwe buurt. Door smaakvollen parkaanleg zorge men het terrein aanlokkelijk te maken.

„Wat gewenscht en verkregen wordt voor degenen, die over de honderd gulden kunnen verwonen, kan zeker evengoed voor kleinere huren.”

Inlandsche Industrie.

Hebben we reeds herhaaldelijk gewezen op den opbloei van reeds bestaande takken van industrie of op de vestiging van geheel nieuwe, de Loc. wijst er op, dat aan de diamant-industrie te weinig aandacht wordt geschonken. En toch is Martapoera sedert eeuwen bekend om haar diamantslijperijen, die echter onder den oorlog zoodanig te lijden hebben, dat er nog slechts één werkt met de

masin moet verblijven, is aan te raden een uitstapje naar die streken te maken, hetzij per auto langs de mooie wegen dan wel met een klein rivierstoomertje langs de rivier, welke laatste wijze van reizen echter heel wat meer tijd in beslag neemt.

Verloren millioenen en een schrede op den weg ter verbetering.

In het Soer. Hbl. deelt De G. een en ander mee over de rubbercultuur in Palembang, die van betrekkelijk zeer recenten datum is. De oudste bevolkingsaanplantingen zijn van 1908 en

Naaml. Venn.

N.A.S.C.O.

Nederl. Ass.-, Spaark.- en Cred.-Onderneming

Goedgekeurd bij Kon. Besluit.

Maatschappelijk Kapitaal f 250000.00.

Aangename en goed lonende werkring voor *Vertegenwoordigers(sters)*.

Hooge provisie.

VRAAGT INLICHTINGEN.

Hoofdkant.: 's-GRAVENHAGE, Theresiastraat 84

Premie-Obligatiën.

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorb. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.

Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison

„LA SUBLIME” EUCAL RASPARFAIT.

Crème Venus. - Eau de Cologne Russe.

Eau de Cologne 1813.

Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

Mode-Academie

SYSTEEM WOHRYZEK.

Singel 437 hoek Heiligenweg. AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse, Directrice en Leerares.

Grondig onderricht verzekerd.

PROSPECTUS OP AANVRAAG GRATIS.

De Directrice A. MIENSTRA.

1909, terwijl ongeveer medio 1912 de eerste tuinen werden aangetapt.

Ofschoon na 1909 „het aanplanten van de eenig zaligmakende Hevea Brasiliensis in sommige streken van Palembang fanatiek ter hand genomen” werd, vooral in het gebied van Kommering en Ogan, is echter slechts in de laatste drie jaren op de beplantingen eenige controle uitgeoefend en daaromtrent voorlichting gegeven.

Voordien werd hier het katoen-stokpaardje bereiden op zoodanige wijze, dat het werkelijke volksbelang bij de teelt van Palembang-katoen naar de maan geholpen werd tengevolge van den dwang tot aanplant van vreemde soorten.

Terwijl de landbouw-adviseur zijn tijd moest verknoeien met hopelooze katoenproeven zonder praktisch belang, bleven de praktische belangen van de bevolking in zake degelijker cultuurs voor dit klimaat, in handen van B. B., welke ambtenaren, behoudens gunstige uitzondering, absoluut iedere eigenschap missen, noodig om leiding aan den landbouw te geven.

Te verwonderen is het dan ook niet, dat bij de bevolkingscultuur alle ongunstige factoren vereenigd teruggevonden worden. Niet alleen ontbreekt regelmaat bij den aanplant, maar ook wordt het plantverband te nauw genomen. Daarenboven laat het onderhoud der meeste tuinen veel te wenschen over; de vervuiling der boomen is oorzaak, dat het vaak twee, drie jaren langer duurt, eer het stadium van tapbaarheid bereikt is. Een andere nadeelige factor is het gebrek aan goed plantmateriaal.

De van uit de Straits ingevoerde zaden zijn voor een groot deel voos, het overschot weinig kiemkrachtig.

Aanteekening verdient, dat in de twee laatste seizoenen de landbouwadviseur, de heer van Sellen, er in slaagde, na zeer veel moeite, ettelijke duizenden zaden te plaatsen onder de bevolking, welke zaden afkomstig waren van de gouv. rubberonderneming Vada nabij Tjandjoer, uit tuinen, welke reeds eenige selectie hadden ondergaan.

Een deel der zaden wordt in den handel gebracht, uitgestrooid in kistjes met aarde of zaagsel gevuld. De kistjes zijn echter dikwijls niet diep genoeg om de ontwikkeling van den penwortel niet te belemmeren, welke ontwikkeling gelijken tred houdt met den snellen groei van het stammetje, zoodat, wanneer de eerste groene blaadjes zich aan de stengel tjes ontplooiën, het penworteltje den bodem reeds bereikt heeft en zich kurkretkervormig kronkelt.

Wel heeft men van bestuurswege een ethische poging gedaan om de handelaren in zaailingen te overtuigen van de schade, welke ze den landbouw toebrengen, maar zonder voldoende controle, strafbedreiging en uitvoering dier bedreiging zal die poging niet veel uitwerking hebben, daar het voor hen geen belang heeft, of er goede aanplantingen tot stand komen.

Er is door dr. van Breda de Haan en den schrijver in het Soer. Hbl. gewezen op het gebrek aan voorlichting bij cultuur en bereiding van de Para-rubber.

„Er is gewezen op het verloren gaan van miljoenen voor de bevolking en tonnen voor de schatkist.”

„Er is gewezen op het gevaar, dat met de vervolmaking van de bereidingsmethoden op de Europeesche ondernemingen en toeneming der productie daar, het inlandsche stinkproduct kans loopt geheel van de markt te worden verdrongen.”

Te Buitenzorg schijnt men eindelijk van dat gevaar doordrongen te zijn en nu is een Eur. leider voor de bevolkingsrubbercultuur in dienst gesteld met de noodige mantri's, welke onder zijn leiding de rubberstreken zullen doortrekken en voorlichting geven.

Een andere stap in de goede richting is de totstandkoming van een kongsi tot stichting van fabrieken, waar de latex uit de tuinen volgens de regelen der kunst verwerkt zal worden tot marktbaar product.

De eerste kongsi is tot stand gekomen te Tjepaka in het Kommeringgebied, waar ten deele met behulp van de Palembangse Volksbank een kapitaal bijeengebracht is van tien mille.

Al is het voor de betrokken gebiedsdeelen een verheugend feit, dat de regeering meer praktische belangstelling gaat toonen voor de rubbercultuur, te wenschen ware het, dat de zorg der regeering zich ook uitstreckte over Djambi, waar de uitbuiting der boomen gepaard gaat aan de meest ergerlijke vernieling. Waar de eerste schrede gezet is op den weg tot kapitaalvorming van menig kleinen man door het streven naar economische behandeling der aanplantingen van Hevea Brasiliensis, vestigt de schrijver ook nog eens de aandacht op Ficus Elastica-aanplantingen, die toch ook kunnen bijdragen tot de algemeene welvaart.

Suriname.

Dat de Koloniale Staten een verordening hebben goedgekeurd, die het mogelijk maakt leegloopers tot landbouwarbeid te dwingen, hebben wij in ons vorig nummer meegedeeld.

Tot troost van heeren- en dames-leegloopers in Suriname moge dienen dat, volgens een telegram uit New York aan de „Times” — zie „De Telegraaf” van 11 Maart — de Staat New Jersey onlangs een regeling heeft aangenomen, bekend als de „Werk of bromwet”, volgens welke iedereen verplicht is gedurende den oorlog te werken op straffe van naar de gevangenis te verhuizen.

***

Zij, die de meening verkondigen dat het Nederlandsche Koloniale rijk te groot is en gaarne zouden zien dat de West-Indische koloniën aan de Vereenigde Staten verkocht werden, mogen wel kennis nemen van het volgende telegram in de N. R. Ct. van 14 Maart, Avondbl. C.:

KEULEN, 14 Maart. (Part.) De staatssecretaris voor koloniën sprak gisteren in vergaderingen voor een talrijk publiek over de Duitsche koloniale oorlogsdoeleinden. Hij zeide onder meer: Een duurzame vrede zal alleen dan mogelijk zijn, indien er met de koloniale noodzakelijkheden van Duitschland beter rekening gehouden wordt, dan dit bij vroegere verdelingen van koloniaal bezit het geval geweest is. Bij die vroegere verdeling had Duitschland zich met een klein verbrokkeld koloniaal bezit moeten vergevoegen, terwijl andere en kleinere naties overgroot koloniaal bezit hadden, hetwelk zij niet in staat waren te omvatten en aan het algemeen belang dienstbaar te maken. Uit deze wanverhoudingen moest wel een gespannen economischen toestand voortkomen, die een struikelblok was voor een vreedzaam naast elkander leven der volkeren. Deze toestand van economische en politieke spanning kan alleen voorkomen worden, wanneer na den oorlog een andere verdeling van koloniaal bezit plaats vindt naar een rechtvaardigen maatstaf, die ook met de behoeften van Duitschland rekening houdt.

***

In hetzelfde nummer van de N. R. Ct., Avondbl. B., lezen wij het volgende:

De Norddeutsche Allgemeine Zeitung geeft een artikel weer, door een Amerikaansch rechtsgeleerde in de New York Times geschreven. Daarin betoogt deze, dat de mogelijkheid moet worden uitgeschakeld, dat een der West-Indische eilanden na den oorlog als aanvalsbasis tegen Noord- of Zuid-Amerika wordt gebruikt. Ze zijn z.i. voor de Europeesche rijken bijna

Wees niet blind voor uw voordeel en koop een

Monarch
Wahl
schrijfmachine
met optiel- en afrekkapparaat.
HOOFDAGENTEN
MEYENBROCK HASELAGER & Co
AMSTERDAM-ROTTERDAM
DEN HAAG

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER
Brood - Beskuit - Banket

ANDRÉ KLEINGELD
KLEEDERMAKER
Groot Hertoginnelaan 132, DEN HAAG. Tel. H 6682
Nieuwe Voorjaarsstoffen.

A. VAN DER PUTTEN,
Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
Specialiteit: Damesblouses - Rokken
Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

Kunst onder een ieders bereik.
2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.
Prijs 75 cent per stuk. Gratis ter inzage.
Katalogus met alle afbeeldingen à f1.50 p. st. pl. porto.
Kunsthandel ..... **H. BOS** 2e Sweelinckstr. 99
.....DEN HAAG ....Telefoon H. 8757

Instituut ROELIJN
Theresiastraat 77 - 's-Gravenhage
INTERN EN EXTERN.
Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.
Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden
PROSPECTUS OP AANVRAGE. ....
.....GRATIS VERKRIJGBAAR

CLASIE, CASPERS & Co
Specialiteit in Imitatie Antiek-Meubelen
Complete Woning-Inrichting
PRINSEGRACHT 699 TELEFOON 3739
bij de Leidschestraat
AMSTERDAM.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND-BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELUK-ONDERWIJS-IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHEN KBRK
58^a NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
Anna van Buerenstraat 157 - Telefoon H. 679
'S-GRAVENHAGE.
Desgewenscht worden alle soorten Meubelen naar tekening vervaardigd

nog slechts als kolenstations en werven van belang. Derhalve pleit hij voor afstand daarvan aan de Vereenigde Staten.

Het Duitse blad teekent daarbij aan, dat de schrijver daarmee opkomt voor het maken van de Carabische zee tot een Amerikaansche binnenzee en voor het slaan van een brug naar Zuid-Amerika, hetgeen met de aanhechting van Cuba al begonnen is. Verder wijst de Norddeutsche er op, dat de Amerikaansche jurist meest in het algemeen van Europeesche mogendheden spreekt, Engeland alleen noemt als hij daar niet buiten kan, maar de andere belanghebbenden, o.a. Nederland, verwaarloost.

De Amerikaan zegt nog, dat alleen onverantwoordelijke drijvers beweren, dat de Vereenigde Staten in dezen oorlog volstrekt geen voordeel najagen.

Ten slotte vertelt de Nordd. Allg. Ztg. van twee Amerikaansche hoogleeraren, die eveneens aandrongen op het verwerven van geheel West-Indië, om dat heele gebied tot een louter Amerikaansche invloedssfeer te maken.

* * *

Een krachtig woord tegen het denkbeeld van verkoop onzer W.-I. koloniën spreekt *Mr. C. F. Schoch* in de „Provinciale Groninger Courant” van 9 Maart in een artikel onder het hoofd „West-Indische voor- en tegenspoed.”

De schrijver dringt aan op het nemen van spoedige en krachtige maatregelen om de emigratie van Javanen naar Suriname te bevorderen. Verwaarloozing der cultures zou anders het noodzakelijk gevolg zijn van het gebrek aan arbeidskrachten, dat te vreezen is nu de contract-emigratie uit Britsch-Indië spoedig tot de geschiedenis zal behooren.

Ook voor de spoedige totstandkoming van de draadloze verbinding met onze koloniën pleit *Mr. Schoch* met kracht.

* * *

De in een vorig nummer door ons aangekondigde lezing over den verkoop van koloniën door Baron *Van Asbeck*, oud-gouverneur van Suriname, heeft Vrijdagavond, 15 Maart, voor een talrijk gehoor plaats gevonden in de studenten sociëteit „Minerva” te Leiden, op uitnodiging van de „Vereeniging voor Staatskunde.”

Wij stellen ons voor in een volgend nummer op de lezing terug te komen.

Hier willen wij slechts mededeelen dat *Prof. Krabbe*, bij de gedachtewisseling omtrent de vraag of een staat, als zij zich onmachtig gevoelt een kolonie tot ontwikkeling te brengen, deze mag verkoopen, zeide zich niet te kunnen voorstellen, dat een staat zich aldus een brevet van onbekwaamheid zou uitreiken. Hij zou nog een stap verder willen gaan: niet alleen verkoop is niet geoorloofd, doch ook afstand doen.

„Ons land heeft tot taak zijn kolonies tot geestelijke ontwikkeling te brengen, en wij moeten er prijs op stellen, dat de Nederlandsche beschaving gebracht wordt in andere hoeken der aarde.”

Na uitvoerige repliek van baron *Van Asbeck* werden de volgende vraagpunten in stemming gebracht: 1o. Is verkoop van koloniën geoorloofd? 2o. Zoo neen, kan een koloniale mogendheid recht daartoe ontleenen aan hare onmacht, in verband met schuld der bevolking aan achterlijke ontwikkeling?

Beide vragen werden bij meerderheid van stemmen in ontkennenden zin beantwoord.

* * *

Onder het opschrift: „De nood aan den man”, schrijft „De West” van 8 Januari o.m.:

Brood is door den minderen man niet meer te betalen. Rijst kost 20 à 22 cent per pond, meer dan het dubbele van vroeger. Cassavebrooden worden verkocht drie voor tien cent. Bananen en aardvruchten worden niet in voldoende hoeveelheden aangevoerd.

Men lijdt dus gebrek in Paramaribo, en velen maken van dezen treurigen toestand nog misbruik, om zich met bloedgeld te verrijken. Het gouvernement zal dus, nood gedwongen, wel moeten overgaan tot het vaststellen van maximum-prijzen. Wat rijst betreft, is daartoe reeds besloten. De prijs zal weldra bepaald worden op 16 cent per pond.

Een klein lichtstraaltje is, dat een expeditie, die onder leiding van den heer *Sital Persad* naar Saranacca is gezonden om padi op te koopen, veel succes heeft. Het blijkt nu, dat daar heel wat rijst zit, en door zijn takt weet de heer *Sital* de Britsch-Indiërs te bewegen om het grootste deel van hun padi aan het gouvernement te verkoopen voor den vastgestelden prijs van 14 cent per kilogram. Reeds zijn 800 zakken opgekocht, en men verwacht dat nog eenige duizenden zullen volgen, waarna de heer *Sital* zijn kruistocht (die ten doel heeft de bevolking van hongersnood te redden) zal voortzetten in Nickerie.

De meeste kleine bakkerijen zijn of worden deze week gesloten. De meelvoorraad in de kolonie bevindt zich in handen van drie bakkerijen. De vrees is uitgesproken, dat deze daarvan gebruik zullen maken, om het gewicht der brooden nog weer te verminderen. De aandacht van het gouvernement is op deze aangelegenheid gevestigd.

Het gouvernement tracht meel uit Argentinië te bestellen. Maar gezien den grooten afstand en het feit

dat men daar een misoogst heeft gehad, verwachten wij daarvan niet veel.

* * *

Zaterdagavond heeft *Jhr. L. C. van Panhuys* voor de Nederl. Anthropologische Vereeniging in het Rijksmuseum voor Oudheden te Leiden een zeer belangrijke lezing gehouden over de invloeden die de rassen op elkaar uitoefenen, waargenomen aan de Marowijne. Een verslag van de voordracht geeft het avondblad van de N. R. Ct. van 18 Maart.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Gods werktuigen voor de S. I.” *Hasan Djajadi Ningrat* heeft onder dezen titel 21 November 1917 uit Serang het volgende in het *Bat. N. blad* doen plaatsen: „Van één mijner kennissen ontving ik het *Bat. N. blad* van 8 November, waarin als hoofdartikel: „Gods werktuigen voor de S. I.” voorkomt. (zie o.a. het *Kol. Wbl.* van 14 Februari j.l.), dat o.a. het volgende bevat: Het gevaar is nu afgewend — maar het loont de moeite nog even te luisteren naar een der woordvoerders, die het hielp bezweren. Het is *Hasan Djajadi Ningrat*, lid der Centrale S. I. voor West Java en, vergissen wij ons niet, broeder van den bekende regent van Serang. Nadat in het orgaan der S. I., de *Oetoesan Hindia*, medegedeeld was, dat ook hij zou aftreden, zoo *Tjokroaminoto* heenging, schreef *Djajadi Ningrat* zelf: „Ik verzeker u, dat *Tjokroaminoto* niet aftreden kan dan door den wil van God”..... om vervolgens, na een herinnering aan de overwinning door *Ardjoeno* behaald in den *Brotoyoedo-krijg* als volgt te eindigen: „Weet mijne heeren, de zaak van de S. I. is niet een zaak van sterfelingen; Wij S.I.-ers zijn, evenals alle schepseken, slechts werktuigen, wij worden door God aangewend voor de zaak van de S. I.”

Mijn verbazing, alzo *Hasan Djajadi Ningrat* — was niet gering, toen ik het bovenstaande las. Ik had voor den heer *Tjokroaminoto* slechts verzoekt, om middels de *Oetoesan Hindia* bekend te maken, dat ik mij met het dagelijksch bestuur der Centrale S. I. solidair verklaarde, indien het voorstel van „S. I. Semarang” inzake de verwerping van de „Indië Weerbaar motie” door de algemeene vergadering mocht worden aangenomen. In de nietig-verklaring der bedoelde motie, waaraan ook ik, als lid van het bestuur der Centrale S. I. mede mijn instemming heb betuigd, ligt m.i. een votum van wantrouwen in het beleid van het huidige bestuur opgesloten. De eventuele goedkeuring van het Semarangsche voorstel zoude dan het logische gevolg van het aftreden van het bestuur en bloc moeten hebben. Aan mijn verzoek voldeed de heer *Tjokroaminoto* door in de *Oetoesan Hindia* van 9 October j.l. No. 90 een stuk, geteekend met de initialen T. D. op te nemen, waarin mijn solidairverklaring met het dagelijksch bestuur bekend werd gemaakt. Op dit stuk nu heeft de schrijver van „Gods werktuigen voor de S. I.” klaar-

Firma H. C. MORSINK Ez.
(JOH. H. MOHRMANN, v/h Lid der Firma LEDEBOER & Co.)
Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30
Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Samballans, Boemboes
Agar-Agar
Roode Vischjes
Atjar Reboeng
„ Djagoeng
„ Taugé
Ketjap Banting
Assem, Kémiris
Kriep Blinjoe
Kerrie djawa
Trassie

J. BRAND
Tailleur pour Dames.
Fourrures - Amazones
LA HAYE,
26 Papestraat - Téléph. Interc. 5599.

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek
WALDORPSTRAAT 16—22
's-GRAVENHAGE TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe Leden aan.

Behalve GOED BROOD wordt U een dividend van 5 % gewaarborgd.

Dameskleeding naar Maat.
Amsterdam - CORN. VOORHUIJZEN - Overtoom 134
Tel. Z. 3670. Geopend van 8—12½ en van 12½—6 uur.

Serie I	Mantelcoostuums	f 60.—	Serie I	Mantels	f 50.—
„ II	„	„ 75.—	„ II	„	„ 62.50
„ III	„	„ 90.—	„ III	„	„ 75.—
„ IV	„	„ 100.—	„ IV	„	„ 85.—
„ V	„	„ 120.—	„ V	„	„ 100.—

Japonnen tegen zeer matige prijzen.
Beroemde Cora Coupe en bewerking. Levertijd volgens afspraak.

DENS' Schoenenmagazijn
SPUI No. 6, bij de Lange Poten. DEN HAAG.
Filialen: Tilburg en 's-Hertogenbosch.
Ontvangen Voorjaars Nouveauté's
Uitgebreide Collectie WIT LINNEN.

A. M. CORNELISSEN
Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c
.SANITAIRE INSTALLATIËN.
SARCA VERLICHTING SARCA
SARCA VERWARMING SARCA
Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

Verhuizen - Meubels bewaren
E. J. VAN SCHAICK
Boothstraat Utrecht

Adverteeren doet verkoopen.

blijklijk zijne beschouwingen gebaseerd. Door het misverstaan van den tekst heeft hij echter uitingen van een ander ten onrechte aan mij toegeschreven. De passage in het *Oetoesan Hindia*-artikel, waarin van mijne bovenbedoelde verklaring melding wordt gemaakt, luidt onvertaald: Moefakat pada C. S. I.

kabar jang kita terima dari lid Centrale S. I. di Djawa-Barat, toean Hasan-Djajadi Ningrat membri tahoealah tentang kahendak locale S. I. Semarang dalam hal „Indië Weerbaar”.

Toean itoe melahirken kapoetoessan kahendaknja, bahwa/djika Voorzitter dari Centrale S. I. toean O. S. Tjokroaminoto meletakkan djabattamja voorzitter Centraal, maka toean Hasan Djajadi Ningrat poen tida soeka akan mendjabat pakerdjaan lid bestuur C. S. I. poela, alias toeroet toeroen, dari perdoedokamja bestuur C. S. I.

Demikianlah toean itoe soeda toelis.

Den laatst aangehaalden zin, waarmede een afsluiting van het onmiddellijk daaraan voorafgaande te kennen wordt gegeven, heeft de schrijver van „*Gods werktuigen voor de S. I.*” nu ten onrechte doen slaan op hetgeen daarop volgt. Wat op dien zin volgt in evengenoemd artikel weergegeven na de inleidende woorden... schreef Hasan Djajadi Ningrat zelf..... is echter niet van mijn hand, doch geeft de inzichten van den schrijver van het entrefilet weer, dat met de initialen T. D. geteekend is. Een nadere bestrijding van de conclusie, door den schrijver van „*Gods werktuigen voor de S. I.*” uit de aangehaalde stukken van de *Oetoesan Hindia* getrokken, ligt buiten het bestek van dit schrijven. In haar beginsel en werkprogram heeft de S. I. zich ondubbelzinnig uitgesproken, zoodat volstaan kan worden met daarnaar te verwijzen.

De redactie van het Bataviaasch Nieuwsblad schreef het volgende *Naschrift*: „Wij plaatsen dit „Ingezonden stuk” met veel genoegen, omdat er uit blijkt, dat tenminste de heer *Hasan Djajadi Ningrat* niet meedoet aan de door ons gesignaleerde dwaasheid. Dat anderen voor die dwaasheid aansprakelijk zijn, verandert niet aan de zotsklap, die men in het eigen orgaan de S. I. opzet.

Eerste steenlegging. Den 26en November AoPo had de eerste steenlegging van het gebouw der *Kartini-school* te Batavia plaats. Des ochtends half tien reed Mevr. van Limburg Stirum met freule Von Schmidt auf Altenstadt en adjudant Bouwmeester naar de Kartini-school, waar het geheele bestuur en oud-bestuur aanwezig was, alsmede de assistent-resident en echtgenoot en de patih. Mevrouw Erdenink sprak Mevrouw Van Limburg Stirum toe en dankte haar voor de belangstelling. Mevrouw Van Stirum legde den eersten steen met een zilveren troffel en sprak daarbij belangstellende woorden. Een oirfone, door haar geteekend, alsook door het Kartini-bestuur en den architect van het werk, werd in een looden koker ingemetseld. (*Kaem Moeda*).

Rijstcultuur-uitbreiding. Volgens de *Sinar Sumatra* beijvert de Regering zich om de padikultuur in Djambi te bevorderen, ten bewijze waarvan o.a. een landbouwleeraar definitief te Moeara Boenga is geplaatst. Ook in Tapanoelie wordt nu deze cultuur aangemoedigd, terwijl in de Tobalanden daaraan uitbreiding wordt gegeven.

Sairoes Soelaimani. Deze vereeniging te *Simpang-tiga Perbaengan*, staande onder bescherming van den Sultan van Serdang (Sumatra's Oostkust) hield een vergadering, waaraan ± 200 personen deelnamen, waaronder ook vrouwen en vele vertegenwoordigers van verschillende Inlandsche vereenigingen op de Oostkust van Sumatra. De president *Tengkoeh Mohamad Djamil* gaf een uiteenzetting van het doel dezer vereeniging, zooals: oprichting van scholen, ook godsdienst- en landbouwscholen, ondersteunen van gebrekkige personen en kinderen. Mede is het doel der vereeniging, dat een deel van de Zakat, pitrah en de huwelijks gelden in het landschap Serdang in de kas van de vereeniging gestort zullen worden (*Sinar Sumatra*).

Milde Gift. De suikeronderneming *Klampok* te Djokdja schonk f 10.000 voor de technische school te Djokdja (*Sinar Djawa*).

Steeds meer Onderwijs. Volgens de *Pewartu Deli* heeft een groote tabaks-maatschappij plan opgevat om op enkele ondernemingen in Sumatra's Oostkust modelscholen op te richten naar het voorbeeld van die, welke op Java bestaan en zulks in overeenstemming met den Inspekteur van het Inlandsch Onderwijs.

Te Soekaboemi is aangekocht een stuk grond groot 48 bouws voor de aldaar op te richten Kultuurschool. Gerekend is op den bouw van 8 huizen voor de onderwijzers en het verdere personeel (*Darmo Kondo*).

Te Makasar zal komen een ambachtsschool en te Singkawang een H. I. school (*Darmo Kondo*).

Vrijwilligers-corps. Té Medan is opgericht een vrijwilligerscorps, waarvoor vijf Inlandsche vorsten hebben toegezegd vijf brigades van Inlanders elk van 100 man met karabijnen gewapend te zullen leveren. De brigade Europeanen zal gewapend worden met het geweer model 95. (*Pewartu Deli*).

In Japansche handen. De ondernemingen *Bandong-wonolelo* met 5000 bouws, *Sakodjeng Kiloeng* met 5600 bouws en *Tegalombo* met 300 bouws in de afdeling Sragen van de residentie Soerakarta zijn volgens de *Sinar Djawa* in Japansche handen overgegaan, met de bedoeling er riet op te planten.

Pisang-export te Banjoewangi.

Voor aanzicht verpakloods.

1 A. Hunter, 2 Regent van Banjcewangi, 3 J. Dekema.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het gaat in den laatsten tijd een fraai gangetje met de uitspattingen van diverse bloedverwanten der zelfbestuurders in *Midden-Java*, — alzoo de *Pewartu Soerabaja*. — Om ons nu maar eens tot het laatste jaar te bepalen: Eerst hadden wij te Solo de beide bloedverwanten van *Mangkoe Negoro*, een paar boeven, die geruimen tijd 'n soort *terreur* te Solo hebben uitgeoefend, tot men er ten slotte in slaagde voldoende materiaal bijeen te brengen om beiden te verbannen. Dan hadden wij te Djokdja den aangetrouwden neef van den Sultan, gearresteerd onder verdenking de leider te zijn van de jongste *affaire à la Köpenick* in het Slemansche. Thans te Solo het geval van *Pangeran Hadiningrat*, een broeder van den Soenan, onlangs gearresteerd als verdacht van in gemeenschap met anderen des nachts een Inlander te Solo een deel van diens geld te hebben afgeperst.

Gaan wij terug tot den feudalen tijd? Zoo vraagt schrijver. En wil men roof en afpersing weer monopoliseeren ten faveure der edellieden? Of heeft men ook hier alleen te doen met een oplevend initiatief, zeer appreciabel als bewijs van het algemeene *réveil*? Tegen *Pangeran Hadi Ningrat* bestaan zóo zware verdenkingen, dat hij zijn kansen op vrij-

T. B. VAN DER POL
Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage
Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleding voor Dames en Heeren en Avondkleding.

GIJP's Alcoholvrije Groc MOSKOWA
(Gedeponceerd).
is verwarmend, smakelijk en zuiver.
Vraagt Uwen winkelier en bij de fabrikanten Fa. GIJP & Co., Tel. H. 2962.

DE BLOOIS & JENTEN

Kantoor en Remise:

Hoefkade 556—564
hoek van Bassenstraat

'S-GRAVENHAGE - TELEFOON H. 9380

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS
LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

UITRUSTINGEN VOOR INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEFRS VLES
Breestraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON
Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage
Hoofdkantoor: AMSTERDAM
Filiaal: Arnhem
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15.
Tel. H. 3493. Interc. Tel. 389. Tel. 280.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

F. I. TAVERNE, Arts.
PIET HEINSTRAT 30 's-GRAVENHAGE
SPREKUREN:
Maandag, Dinsdag, Donderdag en Vrijdag,
van 10.30 tot 1.30 uur.

Behandeling van: *Beenwonden*, waarbij geen rust vereischt wordt, *Suikerziekte*, *Nierziekten*, *Huidziekten* en *Geslachtsziekten*.

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106
Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

Verhuizingen en Transporten.

BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ

Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

spraak gerust kan afschrijven, ondanks zijn poging om zich door een *alibi* te redden.

Wat den Soenan betreft, deze toonde over de arrestatie van zijn gevaarlijken broeder een niet geringe voldoening, hij zeide: „Hang hem maar op!” Het is logisch, dat het en voor den Soenan, en voor de gelukkig groote meerderheid van fatsoenlijke en eerlijke bloedverwanten van den Vorst dit alles hoogst onaangenaam is. Onder die duizenden bloedverwanten, ook van reeds overleden zelfbestuurders, loopen echter allicht enkele misdadigers. Dit neemt niet weg, dat steeds meer de wenschelijkheid in het oog springt, hen in staat te stellen tot het verrichten van behoorlijken arbeid. Ons dunkt, dat met medewerking der zelfbesturen wel op eenig succes gerekend mag worden, zoo besluit de *Pewartu Soerabaya*.

Rechtspersoonlijkheid ingetrokken. De aan de vereeniging „*Sarekat Islam Pasir*” toegekende rechtspersoonlijkheid is ingetrokken. Het betrekkelijk Gouvernementsbesluit luidt volgens de *Perniagan* aldus: Gelet, enz.

Overwegende, dat de na te noemen vereeniging misbruikt is voor het organiseren van een opstand in het voormalig landschap Pasir en dat vele harer leden ook daadwerkelijk aan het verzet tegen het wettig gezag hebben deelgenomen; dat het mitsdien in het belang der openbare orde en rust wenschelijk is de aan die vereeniging verleende erkenning als rechtspersoon in te trekken;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord.
Is goed gevonden en verstaan:

Ten eerste: In overeenstemming met den Raad van Nederlandsch-Indië, krachtens het bij art. 1 van het Koninklijk Besluit van 14 Mei 1913 No. 37 (Ind. Staatsblad no. 432) aan het Koninklijk Besluit van 28 Maart 1870 No. 2 (Ind. Staatsblad No. 63) toegevoegd art. 5bis, in te trekken de bij het besluit van 9 Februari 1915 No. 39 verleende erkenning van rechtspersoon van de vereeniging „*Sarekat Islam Pasir*” gevestigd te Tanah Grogot (Zuid- en Oosterafdeeling van Borneo).

Naar aanleiding van een en ander vraagt het blad: of andere S. I.-vereeningen, die in Djambi bijv., nu maar rustig moeten blijven voortbestaan? Vergissen wij ons niet — alzo de schrijver — dan is van den aanvang af, en officieel en herhaaldelijk, bekend gesteld, dat de S. I. in Djambi, om in den stijl te blijven, „misbruikt is” voor het organiseren van den bekenden opstand, terwijl evenzeer onomstootelijk vaststaat, dat vele leden der S. I. in Djambi „ook daadwerkelijk aan het verzet tegen het wettig gezag hebben deelgenomen.” Wellicht dat het antecedent Pasir de Regeering wat minder goed geloovig gemaakt heeft. Dat is reeds veel gewonnen.

Receptie.

- De snikheete kamer.
- Het slappe boord.
- Het zoek geraakte knoopje.
- De vijftig drukknopen van je vrouw.
- De vloek.
- Je vrouws lichtgeraaktheid.
- De druppel haarolie op je overhemd.
- De ruzie.
- De schimmel op je lakschoenen.
- De gebroken veter.
- De mot in je jas.
- De broeiheete kamer.

- De poeiering van je vrouw.
- De verzoening.....
- Het wachten op het rijtuig.
- De regen.
- De lekkende kap.
- De hollende paarden.
- De angst van je vrouw.
- De vergeten handschoenen.
- De verwijten.
- Angstwekkende terugtocht.
- Het zoeken in het donkere huis.

- De late aankomst.
- De beleedigde snuit van je chef.
- De koninklijke houding van de gastvrouw.
- De beleefde snuit van je vrouw.
- De ijzige stilte.
- De lieve conversatie.
- De speurende oogen der dames.
- De keurende oogen der heeren.
- Het ijswater.
- De slechte sigaar.
- De gruwelijke verveling.
- De stiekeme laster.
- Het oogentelegram met je vrouw.
- Het liefelijke slaan van de klok.
- Het enthousiaste afscheid.
- De jaloezie om de auto van je collega.
- Het shabby huurrijtuig.
- De slechte stemming van je vrouw.
- De thuiskomst.
- Je luchtige pyama.
- Je krant.
- Je luie stoel.
- Je lekkere sigaar.
- Je bijdraaiende vrouw.
- Je grinnikende herinnering.

Weltevreden. J. W. SANDERS.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Japan—Siberië.

't Blijft een brandend vraagstuk. De mededeeling van den Chineeschen gezant te Tokio geeft dit inderdaad duidelijk weer: hij heeft zich nog niet kunnen vergewissen van 't besluit dat Japan ten aanzien van Siberië genomen heeft. Ook is uit de Amerikaansche berichten moeilijk op te maken hoe de Ver. St. tegenover deze kwestie staan, zij gunnen Duitschland evenmin als Japan toenemenden invloed in Russische richting. Frankrijk schijnt zich beslist uitgesproken te hebben voor 't ingrijpen van Japan. In Engeland bestaat die eensgezindheid niet, in 't Lagerhuis is evenzeer pro als contra gepleit. En Japan zelf beleeft, volgens de bladen, een ministriele crisis, die de aandacht voorloopig van 't buitenlandsche beleid naar de binnenlandsche politiek heeft overgebracht.

China wil wel meevechten. De regeering heeft haar gezant opgedragen de Jap. regeering te melden dat China mee wil werken om 't Russ. vraagstuk op te lossen. De terugkomst van den Jap. gezant te Peking werd afgewacht om over bijzonderheden van gedachten te wisselen. Tevens werd echter te kennen gegeven, dat China momenteel niet veel militairen steun zou kunnen verleenen, de burgerkrijg tusschen de Noordelijken en de Zuidelijken bezorgt generaal Toean tsi joi groote moeilijkheden en bindt de beschikbare troepenmacht.

De Jap. regeering heeft aan den binnenlandschen krijg in China haar aandacht ook geschonken. De Jap. gezant zou naar verzekerd wordt, de opdracht meebrengen om bemiddelend op te treden, om zodoende voor den vrede in 't Oosten met 't Rijk van 't Midden zelf te beginnen, meent de een; om zodoende China sterk te maken tegen Rusland, beweert de ander.

In Rusland staat men tegenover een Japansche in-

**Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-
Maatschappij**

voorheen I. SELTEN.

ROTTERDAM, Coolingsingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. H 715.

Installateurs van
Gas-, Water- en Electr. leidingen.

BADEN, GEYSERS EN
SANITAIRE ARTIKELEN.

Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
in alle lichtsterkten.

„HUIZE ZEELANDIA”

Pension van Statenlaan 100
den 1sten Rang. DEN HAAG.

Telefoon Schev. 2231.
PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.
Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

- Lunch . . . . . f 3.- per couvert
- Diner Concert. . . f 6.- idem.
- Souper Concert . f 3.- idem.

„CAFÉ CONCERT”
Café Complet. . . . . f 1 25 p. p.
DE DIRECTIE.

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Hotel Paulez,
Korte Voorhout :-: Den Haag.

Iederen namiddag van 3.30 tot 5.30 uur
Afternoon-Tea-Concert.
DE DIRECTIE.

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Restaurant „DE TWEE STEDEN”
DEN HAAG.

Dagelijks
Diner- en Thé-Concert.

Lunch f 2.50 - Diner-Concert f 4.- - Thé complet f 1.-.

Grand Hotel Restaurant
„Central”

De meest bekende Inrichting der Residentie.

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant 1e Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Pension DE BRUIJN
P. C. Hooftstraat 6-8-10, bij R. Museum en Vondelpark.
AMSTERDAM.

Prachtige Appartementen
Electrisch verlicht - Badkamers - Telefoon.
ARRANGEMENTEN VOOR FAMILIES.

grijpen ook niet één van zin. Prins Koedatsjef, die nog als Russ. gezant te Peking erkend wordt, heeft een beroep op de regering gedaan, waarin hij de tegenwoordige bestuurders van Rusl. als verraders brandmerkt en van de hulp der geallieerden de bevrijding van 't dreigend Duitsche imperialisme verwacht. Sedert Japan verzekerd heeft geen gebiedsuitbreiding te beoogen, zouden duizenden Russen, waaronder tal van voormalige officieren, maar op een optreden van Japan wachten om zich bij het oprukkende leger te voegen. Andere geruchten daarentegen verzekeren dat de Russen bij de keuze tusschen Duitschland en Japan nog eerder tot 't eerste dan tot 't laatste rijk overhellen. Zij hadden van de Duitsche verdere inpenning meer een blijvende economische bemoeienis dan een gebiedsuitbreiding verwacht, maar van Japan vreezen zij, de uitgesproken belangeloosheid ten spijt, wel degelijk 't inpalmen van gedeelten van Rusland in Oost-Azië.

Moorden op enkelen zijn veelal de voorloepers van de groote oorlogsmoorden. Zou dit ook 't geval kunnen zijn met den moord eerst op drie Japanners, waarbij nog 7 gewonden kwamen, gevolgd door het ombrengen van 150 Japanners te Blagowetstjensk door de Bolzjewiki?

De Germaansche invloedssfeer.

't Bericht dat de D. troepenmacht onder generaal van Siegert tot Odessa doorgedrongen is wijst op een krachtig steunen van Duitschland om de macht der Bolzjewiki in Oekraïne te breken. In de havens Odessa en Nikolajeff moet de rust hersteld worden en 't gezag van de regering, die 't vredesverdrag met Duitschland gesloten heeft, hersteld en verzekerd worden. Ook in 't binnenland nemen de D. voorloopig de leiding op zich.

Dezelfde politieke tactiek wordt in Finland gevolgd. Koerland heeft zich reeds als hertogelijk gebied bij de Duitsche politiek aangesloten, met keizer Wilhelm zelf als hertog. Is 't wel juist om van Koerland te spreken, in den zin van 't volk? Is 't niet alleen de partij die momenteel, bij den vredesnoodtoestand als de heerschende erkend wordt?

Er loopt nu van de Zwarte Zee in noordelijke strekking over de golf van Finland tot aan de grens van Noorwegen en aan de Noordelijke IJszee een onafgebroken gebied, dat Duitschland van 't nieuwe besnoeide Russische rijk scheidt, voor zoover de nieuwe rijken zich althans ten slotte niet of bij 't Duitsche- of 't Russische statenverbond zullen aansluiten. Van Zuid naar Noord zijn 't Oekraïne met de vermelde havens aan de Zwarte zee; Polen aan wie 't bezit van een haven nog niet verzekerd is en dat in dit opzicht een tweede Zwitserland zou kunnen worden; Lithauen, Koerland, Livonië, Esthland (samen de Baltische provincien genoemd), en Finland, die de Oostzee zoo geheel ten Oosten begrenzen. Petrograd zal over zee alleen bereikbaar zijn door de golf (die zich tusschen Finland en Esthland tot nabij de oude Czarenstad uitstrekt).

Slaagt Duitschland erin de goede verstandhouding met Roemenië te herstellen, dan geeft een blik op de kaart aan, dat, aangezien Bulgarije en Turkije reeds tot de vrienden behooren, weldra 't gebied van de Germaansche invloed zich verder onafgebroken ook zal uitstrekken langs geheel de Zwarte zee en tot aan Griekenland.

Terwijl de entente de D. Schutzgebiete in Afrika en in 't verre Oosten bezet houdt, vormt en verzekert Duitschland zich een nieuw Schutzgebied in Europa, vlak bij eigen huis.

N. Amerika—Canada.

Tusschen de Ver. Staten en Canada is een overeenkomst getroffen voor volkomen wederkeerigheid bij 't verleenen van haven-faciliteiten aan visschersvaartuigen. Canadeesche visschers kunnen hun visch verkoopen in Amerik. havens en omgekeerd. Dit wordt als een groot gemak en voordeel voor de visschers beschouwd, bovendien wordt er een nieuwe stap in gezien tot vereenzelving der buurgemeenschap der twee groote N. Amerikaansche gebieden.

Tin in Amerika.

In de Ver. Staten begint zich een eigen tinnijverheid te ontwikkelen. Vóór den oorlog werd 't tin, dat voornamelijk in Groot Britannië, Straits Settlements, met Singkep, Banka en Billiton, en Bolivia wordt gevonden, in Engeland, België en Duitschland verwerkt. Voor de verwerking van 't fijne tin uit 't erts van de Straits Settlements waren de Ver. St. geheel op Europa aangewezen. Niettegenstaande zij de grootste verbruikers waren verwerkten zij 't tin niet zelf. Thans schijnen Amerikaansche scheikundigen erin geslaagd te zijn uit 't Boliviaansche erts een nog fijner tinsoort te verkrijgen dan uit dat van de Straits vervaardigd werd. Te New York zou een fabriek zijn opgericht om dat erts te bewerken en men maakt zich zelfs de illusie niet alleen in de behoefte van Amerika te voorzien, maar zelfs nog fijn tin te kunnen uitvoeren.

Door dankbaarheid beziel.

De ministerraad te Cairo heeft besloten dat de regering 3.500.000 p.st. zal bijdragen aan de oorlogskosten als bewijs van dankbaarheid jegens Groot Britannië voor de bescherming van Egypte. En als Egypte nu eens weer Turksch wordt, hoe dan? De ministerraad is geen volksvertegenwoordiging, hoe denken anderen, b.v. de jong-Egyptische partij over die dankbaarheid?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

In- en Uitvoer.

In No. 11 van dit weekblad een artikel over de thee (vervolg der beschouwingen over onze Indische culturess in 1917 en hare vooruitzichten in 1918). De theeoogst van Java bereikte in de laatste jaren het aanzienlijke cijfer van ruim 90.000.000 halve KG. droog product, hetgeen ca. 15 pCt. der wereldproductie vertegenwoordigt. Een zeer belangrijk gedeelte van deze hoeveelheid werd vóór en gedurende de eerste jaren van den oorlog naar Nederland verscheept, doch voor

1917 bepaalde de Entente ons rantsoen op 12.000.000 halve K.G.; dat door het gebrek aan scheepsruimte en het oponthoud dat onze schepen in vreemde havens ondervonden, ons „rantsoen" yer beneden dit cijfer is gebleven, behoeft niet in herinnering te worden gebracht. Gelukkig voor de planters en anderen, die bij de cultuur op Java betrokken zijn, dat Amerika thans grootendeels de voormalige Europeesche consumptie vervangt.

Journal of the Royal Asiatic Society.

In het Januari-Nr. van dit Londensche tijdschrift, wijdt Prof. Dr. J. Ph. Vogel een waardeerend artikel aan de nagedachtenis van Professor Kern († te Utrecht den 4en Juli 1917), wiens overlijden „deprives the world of one of its greatest Orientalists and the Royal Asiatic Society of the oldest of its Honorary Members." In een voor- en naschrift wijzen de HH. Fr. W. Thomas en C. O. Blagden eveneens op Prof. K.'s verdiensten voor de wetenschap.

Buiten. Geïllustreerd Weekblad.

No. 11 (van 16 Maart) bevat onder het opschrift „De gebouwen der O.-I. Compagnie" het eerste gedeelte eener beschrijving der huizen, welke de „Kamers" der O.-I. C. tot vergaderzaal enz. dienden. In een korte Inleiding geeft schrijver enkele bijzonderheden over de geschiedenis dier „Kamers" (Amsterdam, Middellburg, Rotterdam, Delft, Hoorn en Enkhuizen) en behandelt daarna de gebouwen te Enkhuizen, welke de herinnering aan de O.-I. C. levendig houden (of hielden, daar het voormalig O.-I. huis aan den Wierdijk in 1816 is verbrand). Illustraties verduidelijken den tekst.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

In de jongste afl. geeft Dr. L. Rutten het tweede verslag (loopende van 13 Aug.—11 Sept. 1917) van de geologische expeditie op het eiland Ceram (met kaarten). — Voorts onder de rubriek Mededeelingen het navolgende: Geen uitbarsting van den Lawoe in 1752, door E. H. B. Brascamp. — Het Encyclopaedisch Bureau, door L. van Vuuren. — Historische kartographie van den Ned. Indischen Archipel, door E. C. Abendanon (naschrift op een artikel in de vorige afl.) — Geologisch onderzoek en nuttige delfstoffen, door E.

Indisch Militair Tijdschrift.

Afl. 11 van jaarg. 1917 bevat o.a. de volgende artikelen: De zeeslag bij Jutland (slot), door J. Th. Furstner. — Het gebruik der artillerie bij de groote manoeuvres in 1916, door J. B. van der Poll. — De „rustperiode" van het eerste tijdperk van het oefeningsjaar, door X. — Eene marschoefening onder tropische weersgesteldheid, gehouden door de bezettingstroepen van Formosa. — Nog iets over marschsnelheid, door L. J. J. M. Tabbers.

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal . . . . . f 60,000,000.-
Statutaire Reserve 11,595,462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotaradja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makassar, Sidjapore, Penang, Rangoon, Honkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

VAN ES, HOUTMAN & Co.,
AMSTERDAM, Warmoesstraat 182, hoek Visschersdam (Gebouw 1913, parterre).
EFFECTEN, PROLONGATIE, REKENING-COURANT
PREMIE- EN TERMIJN-AFFAIRES.
Telegr. „LIMITARIS". Telef. Centr. 55-1852-1770.
Directe telefoonlijnen met Effectenbeurs.
Vertegenwoordigd in HOTEL CENTRAL, Den Haag.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Menado, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 30.000.000.- Reserven f 14.800.000.-

„DE GLOBE",
Maatschappij van Verzekering op het Leven
(zonder of met geneeskundig onderzoek),
tegen Invaliditeit en Ongelukken.
Goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten.
Maatschappelijk Kapitaal ÉÉN MILLIOEN GULDEN.
Gevestigd: 'S-GRAVENHAGE, Plaats Ila.

Nederlandsche Lloyd - Amsterdam

OPGERICHT A^o 1853.
Maatsch. Kapitaal f 4,000,000.- Reserven f 2,072,959.-
Hoofd-Directeur: J. TER MEULEN.

Brand- en Inbraakverzekering.

Kantoor voor Zuid-Holl.: Stationsweg 27, 's Gravenhage
Directeur: B. JANSEN.

Rotterdamsche Bankvereniging
Kapitaal en Reserven f 65.000.000.-
ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes Delfshaven Feijenoord Glaboven Schiedam Vlaardingen	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen
--	-------------------------	--

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.
SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging
Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Borneveld Bodegraven Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg (Texel) Deventer Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogezand Katwijk Leeuwarden Leiden Meppel Middelburg Oostburg Purmerend Schagen	Schoonhoven Slidrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Varendam Veendam Vlissingen Wildervank Woerden Ijmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
---	---	--

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

MEIJER & Co.
Commissionairs in Effecten.
Rokin 55 Amsterdam
SPECIALE AFDEELING INCOURANTE FONDSSEN.
Vraag en aanbod van Indische Fondsen.
Vertegenwoordigd te 's-Gravenhage.

TAAMS & KEYSER
Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.
Speciale afdeling Incourante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.
Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK-COURANT.

BLOM & VAN DER AA
ASSURANTIËN
AMSTERDAM, Beursplein 5 (Effectenbeurs).
TELEGRAM-ADRES: BLOMA—AMSTERDAM.
INTERC. TEL. NOORD:
Nos. 2247 — 3174 — 2192 — 7783 — 6704.
Belasten zich met de uitvoering van
assurantie-orders, al of niet inclus
oorlogsgevaar, onverschillig van
welken aard.

**Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.**

Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië.

Verschenen is het oudheidkundig verslag over het 2e kwartaal 1917 (uitgave van het Bat. Genootschap van K. en W.) Behalve belangrijke mededeelingen, vooral over opgravingen in het tjandi Panataran-terrein, bevat dit verslag o.a. een kort opstel van den heer P. V. van Stein Callenfels: Plaatsnamen in den Nagarakrtagama.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Nos. 1-4 van deel 109 van dit tijdschr. bevatten een verhandeling van Mr. J. S. Thieme over rechtsbedeeling in Solo (volgens schr. laat voornamelijk de regeling der civiele en administratieve rechtspraak te wenschen over) en een verhandeling van Mr. Idema, getiteld: Het burgerlijk bewijsrecht in het bijzonder inzake grondenrecht. — Voorts de gewone rubriek „Jurisprudentie.”

Tijdschrift voor Strafrecht.

In de jongste afl. schrijft Prof. Mr. C. van Vollenhoven een artikel over „Berechting van Landvoogden.” Schr. noemt de zaak-zelf weliswaar onbelangrijk, doch nu de artt. 38 en 39 van het Regeeringsreglement zijn vernieuwd, welke handelen over bepaalde ambtsmisdrijven van den gouverneur-generaal, kunnen de z.i. duistere bepalingen op de berechting van landvoogden niet ongewijzigd blijven.

De Nederlandsch-Indische Wetboeken.

Bij J. M. Chs. Nijland te Soerabaya is verschenen een nieuwe bewerking van „De Nederlandsch-Indische wetboeken, benevens de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden en de belangrijkste in Ned.-Indië geldende wetten, algemeene verordeningen en besluiten, met verwijzing naar de op elk artikel betrekking hebbende Ned.-Indische, Nederlandsche en Fransche wetsbepalingen, uitgegeven door Mr. W. A. Engelbrecht.” Deze nieuwe uitgave, bewerkt door den zoon, Mr. E. M. L. Engelbrecht te Soerabaya, is bijgewerkt tot April 1917; latere wijzigingen zullen door den uitgever afzonderlijk verkrijgbaar gesteld worden.

Koloniaal Tijdschrift.

De Maart-afl. wordt geopend met een redactionele oproeping, getiteld „Meer licht”, gericht tot de ambtenaren B.B., naar aanleiding der verschijning van het „geheime” rapport-Liefriick. Daarna de volgende opstellen: Koloniale tariefpolitiek, door Dr. E. Moresco. — Stadsdessa's en art. 71 Reg. Regl., door H. H. de Cock. — Grepren uit de Vorstenlandsche historie van vroegere en latere jaren, door P. W. Jonquiere. — Landsverordeningen van inlandsche vorsten op Bali, door H. T. D. (Bespreking van het onder dezen titel verschenen werk van den heer F. A. Liefriick.) — Atjehsch bloed. Nja Oesoh, door H. T. D. — Ellisland, door E. Schmülling. — B. B. geschiedenissen. Figuren en feiten. A. Pruys van der Hoeven, door G. de la Valette. — Voorts de vaste rubrieken: Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht (de inlandsche en Chinese pers), door J. P. — Vreemde koloniën, door H. D.

Locale Belangen.

Afl. 11 van den 5en jaargang van het orgaan der Vereeniging voor Locale Belangen, bevat o.m.: De decentralisatie in 1918, door v. W. — Artikel 38 van de L. R. O., door Joh. Suys. — De verkiezing voor den Volksraad en de aanbeveling van 't Binnenlandsch Bestuur, ingezonden door G. Scholten. — Decentraliana.

Oost-Indische cultures.

Van den nieuwen druk van „Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerlig's” (uitgave van J. H. de Bussy te Amsterdam), zijn zes afleveringen (26-31) gelijktijdig verschenen, waarmede het 2de deel compleet is.

In deze afl. worden behandeld de olieleverende gewassen (slot), door Dr. J. J. A. Wijs. — Sago, knollen wortelgewassen en tweede gewassen, door J. J. Paerels. — Ooft- en groenteteelt, door H. J. Wigman Sr.

Mededeeling Dep. van den Landb. in Suriname.

Als mededeeling No. 12 van het Departement van den Landbouw in Suriname, is verschenen het resumé eener voordracht van Dr. G. Stahel te Paramaribo over de zeefvatenziekte (phloëmeecrose) van de Liberia-koffie in Suriname, vroeger genoemd: koffiewortelziekte.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 50: Bahau-Dajaks (vervolg), door N. (met portret van Oesoan, een hoofdpriesteres). — Macassar en zijn havenwerken, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (met afb.). — De Volksraad van Nederlandsch-Indië, door M. Joustra. — De pelgrimstocht van „Sayed Ibrahim”. Oostersche vertelling door Maurits Wagenvoort. — Naar het Dieng plateau (met afb.).

De Banier.

Het Nr. van 7 Dec. Ao. Po. bevat een tweetal bijdragen op het gebied der zending, nl. van het eiland Nias, door den zendingsconsul Dr. baron van Boetzelaer van Dubbeldam en van de Sangi- en Talad-eilanden (ontleend aan de Ned. Zend. Bode). — Verder o.m. een artikel van „een Christen-militair” over Indische kazernetoestanden (concubinaat, enz.).

Maleisch Woordenboek.

Bij G. B. van Goor te Gouda is verschenen een door Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel samengesteld „Maleisch woordenboek. Maleisch-Nederlandsch en Nederlandsch-Maleisch in de officieele Maleische spelling.

Blijkens het Voorbericht is het boek gemaakt voornamelijk ten dienste van het zich steeds uitbreidend onderwijs aan de verschillende Inlandsche scholen; ook daarom is de spelling in overeenstemming met die der nieuwe Maleische geschriften (zooals ze o.a. worden uitgegeven door de commissie voor de Inlandsche volkslectuur).

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Maart-afl. opent met de portretten van vier gekozen Indonesische leden van den Volksraad. — Zij bevat verder de volgende fraaie geïllustreerde artikelen: Nachwaak op den Merbaboe (Infinitas), door W. van Bemmelen. — Over den cocospalm en zijn handelsproduct copra, door Dr. F. W. T. Hunger. — Over de waardeering der Leidsche Pradnjaparamita, door H. F. E. Visser. — Een Bataksch ideaal van vrouwelijke schoonheid, door A. Lafeber Jr. — De vervaardiging van krissen (vervolg).

* * *

Ontleend aan verschillende bibliographieën, volgen hier eenige titels van bijdragen over Indië, welke nog niet in deze rubriek werden vermeld.

W. O. J. Nieuwenkamp naar onze Oost (met afb.) (Hollandsche Revue, 1917, afl. 12).

Djambi-vonnissen, door E. (De Nieuwe Amsterdammer van 2 Febr. 1918).

De Suikerhandel in 1917 en de vooruitzichten van Java-suiker (Economisch-Statistische Berichten. No. 111). — Suriname, door D. Fock (Id. No. 112).

Het Indische volkslied, door N. H. Wolff (De Kunst, 19 Jan. 1918).

Del-assistenten, door E. (De Nieuwe Tijd, Febr. 1918).

**NEDERLANDSCH-INDISCHE
ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ**

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE
BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

Bataafsche Bank Hoofdkantoor: 'S-GRAVENHAGE, Sweelinckstraat 180
Telefoon H. 7462.VERZEKERINGEN, CREDIETEN,
DEPOSITO'S, HYPOTHEKEN, ADMINISTRATIËN

Bijkantoren: ARNHEM, DELFT, GRONINGEN, UTRECHT

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Coöperatieve**Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,**
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke
zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en
verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.**HYPOTHEEK BANK voor AMERIKA**

Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5 0 / 0

PANDBRIEVEN

na 10 jaar opvorderbaar
à 100 %.

98 %

Verkrijgbaar tegen

HAAGSCHE BANKVEREENIGING
Barentszstraat 2a Den Haag.**CREDIETEN TOT ELK BEDRAG.**

AGENTSCHAPPEN:

Amsterdam, Nassaukade 10 Rotterdam, Goudsche singel 127B
Arnhem, Hertogstraat 38 Utrecht, J. P. Koenstraat 89BIS
Nijmegen, Mucherstraat 24**AMSTERDAMSCH E BANK - Amsterdam**Kapitaal . . . . . f 29.324.600.—
Reservefonds . . . . . - 19.040.000.—
Bijzondere Reserve . - 2.000.000.—

— ALLE BANKZAKEN —

Geldersche Credietvereeniging

belasten zich met alle bankzaken.

DEPOSITO'S.

VEILIGHEIDSKELDER.

Bakkerstraat

Arnhem.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke
of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpan-
geving polis levensverzekering .....**N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”**
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's GravenhageGeeft 4,5% Schuldbrieven uit in stukken van f 1000.—,
f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

"Vesta"

Maatschappij van Levensverzekering.

Hoofdkantoor:

Jansbuitensingel 5,

ARNHEM.

ARNOLD GILISSEN & Co.

Kneuterdijk 16 - Tel. Nrs. 5093 & 7219 - 's-Gravenhage

Belasten zich met:

AAN- EN VERKOOP VAN EFFECTEN
VERZILVEREN VAN COUPONS
SLUITEN VAN PROLONGATIËN
OPENEN REKENING-COURANT
en nemen**GELDEN à DEPOSITO.**

Nogmaals art. 73 Regeeringsreglement van Ned.-Indië (Weekblad van het Recht, 25 Febr. 1918).

A few observations on Carib Numerals.— Development of ornament amongst the Bush-Negroes in Suriname. — Recent discoveries in Dutch-Guiana (alle bijdragen van Jhr. L. C. van Panhuys). (Proceedings of the XVIIIth International Congress of Americanists).

Is Java een Mohammedaansch land? door L. P. Groenewegen (Studiën 1918, blz. 50).

Canada, een afzetgebied voor Nederlandsche en Ned. Oost-Indische voortbrengselen, door W. P. Montijn. (Econom. Versl. jaarg. 1917—18, blz. 71).

Tinwinning op Billiton, door J. van den Broek (Jaarboek Mijnbouw. Ver. Delft. 1916-17, blz. 195).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Hulplesaar in het Javaansch.

Voor personen, behorende tot de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië (bij voorkeur Javanen), bestaat gelegenheid om onder genot van eene jaarlijksche bezoldiging van f 3000.— aan de Rijksuniversiteit te Leiden tijdelijk en wel voor de eerste maal tot het einde van het academisch cursusjaar 1918—1919 te worden benoemd tot hulplesaar in het Javaansch, ten einde onder toezicht van den betrokken hoogleeraar en volgens diens aanwijzingen te worden belast met werkzaamheden in het belang van het onderwijs in die taal aan studenten, die zich voorbereiden voor Landstbetrekkingen in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor eene zoodanige benoeming in aanmerking wenschen te komen, zullen zich vóór 1 April 1918 met een gezegeld verzoekschrift c.q. onder overlegging van de stukken, welke tot aanbeveling kunnen strekken, hebben te wenden tot den Minister van Koloniën.

Voor nadere inlichtingen kan men zich vervoegen tot het Hoofd der 5de Afdeling bij het Departement van Koloniën.

Van de Redactie-Commissie:

EMIEL HULLEBROECK zal op *Vrijdag 22 Maart* in Diligentia, op herhaald verzoek, een POPULAIRE INDISCHEN AVOND geven met volledig programma.

De toegangsbewijzen voor dezen avond zullen zijn: zaal (middenvak) en 1e rij balcon f 1.—, zaal (zijvakken) f 0.75. Balcon f 0.50, alles verhoogd met 10 pCt. sted. belasting.

Plaatsbespreking aan Diligentia.

Van de „Indologenvereniging”:

Op *23 Maart a.s.* stelt het Bestuur zich voor een BAL te geven in de groote zaal van den *Dierentuin*, 's avonds ten 6.30 uur. Introducties zijn à f 1.50 te verkrijgen bij de heeren:

X. Krügers, Maria Gondastr. 6. Leiden.
Th. Günther, Witte Singel 44a, Leiden.
H. J. de Groot Jr., Groot Hertoginnelaan 134, Den Haag, Seer. Bal-Commissie.

Van de Afdeling 's-Gravenhage:

LEZING met lichtbeelden voor de leden van de Afd. 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West”, met recht van introductie, op *Dinsdag 2 April a.s.* in de Oranje Sociëteit, Prins Hendrikplein, aanvang 8 uur n.m.

Spreker de heer F. KROON, 1e Luit. Inf. O.-I. leger, leeraar aan de K. M. A.

Onderwerp: *Kijkjes in de West*er Afdeling van Borneo.

Entrée kaarten zijn vanaf Maandag 25 Maart tot en met Zaterdag 30 Maart verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, tusschen 10—12 en 2—4, uitgenomen Zaterdag van 2—4.

Deze kaarten kunnen ook schriftelijk worden aangevraagd.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Maandag, 11 Maart, trad voor bovengenoemde afdeling als spreker op de heer Fred. Oudschans Dentz, uit 's-Gravenhage, met het onderwerp: „SURINAME, DE MEEST NEDERLANDSCHE KOLONIE”.

Tal van fraaie lichtbeelden, welwillend afgegaan door het Koloniaal Instituut, evenals de twee kaarten van Suriname, dezelfde, welke op de 2de Jaarbeurs aanwezig waren, verduidelijkten de boeiende lezing, die door de talrijke aanwezigen met de meeste aandacht en belangstelling werd gevolgd.

GEDurende de rustpoos werd het door spreker en zijn medewerker, den heer Jacobs, oud-hoofd van de Emmaschool te Paramaribo, saamgesteld album, „Onze West in Beeld en Woord”, evenals het schoolwerkje over West-Indië van den laatste, zeer bewonderd en door velen aangekocht.

De heer R. van Leent, voorzitter der afdeling Utrecht, dankte aan het eind van den avond den spreker, niet alleen voor zijne belangrijke lezing over de landstreek, door het moederland te weinig gekend, maar tevens voor alles, wat de heer Oudschans Dentz als goed vaderlander voor Nederlandsch West-Indië, zoo rijk aan natuurschoon en voortbrengselen, in geschrift en met woord had gedaan.

J. J. LAGERS, Secretaris.

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, Leidschestr. 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, 's-HERTOGENBOSCH, 's-HERTOGENBOSCH, MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO, Markt Markt Snellestraat Langedelft Rechtestraat Groote Staat Vleeschstraat
ROTTERDAM, Binnenweg Mariaplaats Botermarkt Damstraat	
UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM,	

Hoogfijne Maatzaten doch geen tailleursprijzen

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier
E. VAN OS, Directrice.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel van J. J. MOOLENAAR.
Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der **KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK LENSVELT NICOLA.**

Regulateurs Westminster Carillons

SPECIALAAL VOOR INDIË.

ZENITH en WALTHAM HORLOGES in goud en zilver.

Grootste sortering. - Laagste prijzen.

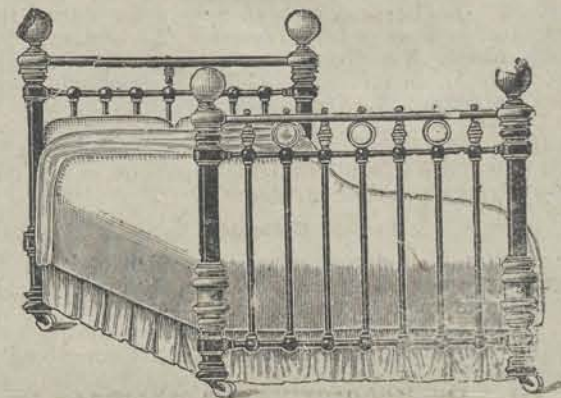
J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35..... t/o de Oude Molstr.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdstkantoor. Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.

ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN. ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELN.

'S-GRAVENHAAGSCHE MANÈGE

KAZERNESTRAAT 46—48.

Eerste klas Rijonderwijs

Directeur: R. J. J. HIEMSTRA.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden
KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.
OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,
 Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

T. P. SCHUILING
 DEN HAAG
 VEENKADE 19 - TEL. 9391

Blik- groenten.	Sausen.
Vleesch- waren.	Pickles.
Soepen.	Jams.
	Fruit.
	Enz.

**Verduurzaamde .....
 ..... Levensmiddelen**

Kantooropleidingcursus .....
*f 12.-, f 14.-, f 16.- per maand
 en verder clubjes voor elken leeftijd.*
..... Anneveldt-Pitmanschool .....
*Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14
 Nijmegen, Arksteestraat 19*
Anneveldt.
Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admmissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.
 Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar **f 0.10**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80**, voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.
- b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar **5 cent**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**; voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás” te Curaçao.
 Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankieerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
 Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
 Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
 Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
 Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
 Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
 Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

HEEREN MODE-ARTIKELLEN.
HOEDEN.

G. Jonkhoff

HEERESTRAAT 12 - GRONINGEN - TELEF. 1083.

**Vleugels, Piano's
 Kunstspel-Piano's, Orgels**

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
 VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

J. v. MOORSEL
 Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

SLAAPKAMERMEUBELEN

T. NIEVELER
 NIEUWENDIJK 164-170
 TEL. C.1285 AMSTERDAM

J. J. CREZEE,
 3de Obrechtstraat 179a, DEN HAAG,
 van der Werffstraat 118, SCHEVENINGEN,
 bij de van Boetzelaerlaan,

geeft de hoogste waarde voor alle Opruimingsgoederen, geheele of gedeelten van Inboedels, oud Papier, Flesschen, Metalen, gedragen Kleederen, Tapijten, enz. enz. enz.

HET CENTRUM PARKSTRAAT 91a DEN HAAG .....

Lancia en Jackson Automobielen
 Garage, dag en nacht geopend.
 Reparatie-werkplaats.

Bijkantoor der gelijknamige firma te BATATIA

Fa. A. & B. SCHMEINK
 Spuistraat 256 - AMSTERDAM - Telef. N. 200
 Fabriek van Chirurgische Instrumenten.

Operatiemeubilair, Verplegingsartikelen.
 Kunstledematen, Bandages, enz.

Spiegeelfabriek en Kunsthandel. — Ecadrementen in alle genres. — Speciale Inrichting voor Vergulden.

PH. DE VOGEL
 OOSTERSTRAAT 45 - Tel. 365 - GRONINGEN

Kunstzaal met doorlopende Tentoonstelling van Schilderijen, Etsen en Gravures. ....

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

L. E. NIEUWENHUIZEN
LEIDEN - HOLLAND

Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
Groen „ (tusschensoort)

HUISHOUDGROENTEN merk „Sleutels”

SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL,
FLANEL en KATOEN.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17,
(achter de Veenestr.)
's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.

Groote sortering in TAFEL- en DESSERTMESSEN
ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN,
SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vth. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

Dames OVERHEMDEN, in gestreept en effen
van af . . . . . f 2.95 tot f 6.75
Waschechte zijden BLOUSES, gemoest . . . f 5.90
COSTUMEROKKEN, prima coupe . . . . . f 12.50

AUTOMOBIEL-TECHNICUM
Charlotte de Bourbonstraat 63—65. 's Gravenhage
Directeur: G. F. STEINBUCH c.c. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.

Cursussen voor Automobilbestuurders, voor
Chauffeurs en voor Repareateurs.

Prospectus op aanvraag.

Bij voldoende deelname speciale DAG- of AVOND-
cursussen te organiseren voor verlofgangers.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
leiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Firma J. MÖSSINGER
Heerestraat 29 GRONINGEN Telefoon 308.
Chirurgisch Orthopaedisch Instrumentmaker.
Opticien.

ARTIKELN VOOR ZIEKENVERPLEGING in den
ruimsten zin steeds voorradig.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Onze VOORJAARSARTIKELN zijn gereed.

Wij brengen een uitgebreide keuze in:

Blouses - Sportmantels - Kinderhoeden
Kinderjurken - Kindermantels
Zomercostumes
Stoffen.

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap
kan dagelijks geschieden ten kantore
Benoordenhout 2 en bij den Portier
aan het hoofdhek.

Invallingsbiljetten en voorwaarden
worden ook op verlangen toege-
zonden.

De contributie gaat in met de
maand, volgende op die van de
aangifte. Voorloopige toegangsbe-
wijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium,
Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht,
Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal
lijdende zijn, kunnen **algeheele**
genezing bekomen, door het ge-
bruik van het middel van den Med.
Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich
per brief te wenden **Willem-
straat 7, Den Haag.**

BINTANG
RIJWIELEN

zijn duur, doch U betaalt de waarde.

RIJWIELMAGAZIJN „BINTANG”
Newtonplein 152 - Tel. H. 2357 - 's-Gravenhage

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.
POLMAN, HOELEN & Co.
KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC.
No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEFONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

2de Hands Meubelmagazijn
J. G. FERON,
VEENKADE 20 DEN HAAG
STEEDS IN- EN VERKOOP.
Atelier voor herstellingen en veranderingen.
Gevestigd sedert 1880.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

5 pCt. PANDBRIEVEN
tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 17.000.000.—.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken prijs drukwerk,
dat aan bijzondere eischen voldoet.